

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ПРИЛОЖЕНИЕ

КЪМ ЗАПОВЕД № РД 09 - 43 / 12. 01. 2005 Г.

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА
ПРОГРАМА**

за придобиване трета степен на професионална квалификация

СПЕЦИАЛНОСТ :1470 . ИЗОБРАЗИТЕЛНИ ИЗКУСТВА

ПРОФЕСИОНАЛНА ОБЛАСТ: ИЗКУСТВА

ПРОФИЛ : 01. ЖИВОПИС

София, 2005 година

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Изпитната програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и практика за придобиване трета степен на професионална квалификация по специалност код 1470 **Изобразителни изкуства, профил 01 Живопис**. Разработена е на основата на ЗНП, ЗПОО, ЗСООМ, нормативните документи за придобиване степен на професионална квалификация.

II. ЦЕЛ НА ОБУЧЕНИЕТО

Основна цел на обучението за специалността **Изобразителни изкуства, профил 01 Живопис**, е формирането на професионални компетенции - умения, знания, навици, и професионално - личностни качества, гарантиращи качествено упражняване на специалността и успешна реализация на обучаваните по придобитата специалност.

III. ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕТО ИМ

ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ

Табл.№1

№ по ред	Професионални компетенции	Учебни предмети								Относителна тежест в крайното оценяване %
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1.	Познава и анализира епохите, направленията, теченията и стиловете в изобразителните изкуства.	+	+		+	+	+	+		12
2.	Познава основните видове жанрове в изобразителното изкуство.	+	+		+	+	+			10
3.	Познава различните материали, средства, пособия, техники, понятия и термини в изящните изкуства.	+	+		+	+	+		+	12

4.	Знае и прилага специфичните изразни средства в изящните изкуства.		++	+	++ +	++	+			18
5.	Знае структурата, пластиката и пропорциите на човешкото тяло.		+	++	+	+	+			12
6.	Познава видовете композиция, етапите и принципите за изграждане на композиция в изящните изкуства.		++	+	++	+	+			14
7.	Знае и спазва етапите и принципите за създаване на художествен образ и художествено произведение.		+		+	+	+	+	+	12
8.	Знае и прилага основните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд.		+		+	+	+		+	10
	Тежест на учебния предмет в %	6	20	8	24	18	16	4	4	100%

Легенда:

1. История на изкуството и архитектурата;
Архитектура
2. Рисуване;
Композиция;
Учебна практика
3. Пластична анатомия
4. Скулптура и моделиране
5. Живопис и цветознание
6. Графика и графични техники;
Компютърна графика
7. Мениджмънт и икономика
8. Здравословни и безопасни условия на труд

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ (УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ) И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Табл.№ 2

№ по ред	Учебни предмети Теми от учебното съдържание:	Критерии за оценяване
1.	<p>История на изкуството и архитектурата Архитектура</p> <p>1.1. Първобитно изкуство.</p> <p>1.2. Древно източно изкуство.</p> <p>1.3. Антично изкуство.</p> <p>1.4. Средновековно изкуство.</p> <p>1.5. Възрожденско изкуство.</p> <p>1.6. Изкуство на Новото време.</p> <p>1.7. Модерно и съвременно изкуство.</p>	<p>Знае предпоставките за възникването и обособяването на основните видове жанрове в изобразителното изкуство.</p> <p>Знае епохите, направленията, теченията и стиловете в изобразителното изкуство.</p> <p>Знае изявени представители, творци и техните произведения от отделните течения.</p> <p>Знае съдържанието, стиловите особености, изразните средства и начините за използването им в художествените произведения от различните епохи.</p>
2.	<p>Рисуване Композиция Учебна практика</p> <p>2.1. Етапи в изграждането на етюдната рисунка.</p> <p>2.2. Композиция- видове.</p> <p>2.3. Перспектива-линейна и въздушна.</p> <p>2.4. Конструкция, пластика и пропорции на човешкото тяло и глава.</p> <p>2.5. Основни елементи и принципи за изграждане на композиция.</p>	<p>Знае етапите в изграждането на етюдната рисунка.</p> <p>Знае законите и принципите за изграждане на композиция в етюдната рисунка.</p> <p>Знае законите на линейната и въздушна перспектива.</p> <p>Познава и анализира анатомията и пропорциите на човешкото тяло и глава.</p> <p>Познава и използва елементите на светлосянката и принципите за изграждане на обемни тела.</p>

2.6.	Характерни особености на архитектурната композиция - интериор и екстериор.	<p>Познава и анализира различните видове композиции.</p> <p>Познава и използва основните елементи и принципи за изграждане на композиция.</p> <p>Спазва етапите за изграждане на художествена творба като избира обект, сюжет, дистанция, мащаб, гледна точка, материали и техники за изпълнение.</p>
3.	Пластична анатомия	Знае и прилага анатомията и пластиката на човешкото тяло и глава.
3.1.	Човешка глава- череп, мускули и пластика.	Знае и анализира половите и възрастовите особености на човешкото тяло и глава.
3.2.	Човешко тяло- костна конструкция, мускули и пластика.	
3.3.	Полови и възрастови особености.	
4.	Скулптура и моделиране	Знае и анализира видовете жанрове в скулптурата.
4.1.	Жанрове.	Знае и използва различните материали и възможности им.
4.2.	Материали.	
4.3.	Анатомия и пластика на човешкото тяло и глава.	Знае и използва анатомията и пластиката на човешкото тяло и глава.
4.4.	Композиция – особености.	Знае и анализира спецификата на скулптурната композиция.
5.	Живопис и цветознание	Знае и анализира видовете живопис.
5.1.	Живопис - видове.	Знае и използва изразните средства в живописа.
5.2.	Изразни средства.	
5.3.	Жанрове.	Знае и анализира жанровете в живописа.
5.4.	Живописни техники и технологии.	Знае и използва различните живописни техники и технологии.

6.	Графика и графични техники Компютърна графика	Знае и използва изразните средства на графиката
6.1.	Изразни средства.	Знае и прилага различните графични техники и технологии
6.2.	Графични техники и технологии.	Използва инструментите, командите и техниките на работа с компютърната програма Photo Shop.
6.3.	Професионално проектиране.	
6.4.	Основна работа с изображения.	
7.	Мениджмънт и икономика	Избира организационната форма на бизнеса.
7.1.	Организация на бизнеса.	Управлява човешки ресурси.
7.2.	Мениджмънт.	Подбира, формира и работи в екип.
7.3.	Предприемачество.	Преценява предприемачески рискове.
7.4.	Комуникации.	Комуникира ефективно.
7.5.	Иновации.	Прилага иновации в бизнеса.
8.	Здравословни и безопасни условия на труд	
8.1.	Правила и инструкции за безопасна работа.	Познава и прилага правилата и инструкциите за безопасна работа на работното място.
8.2.	Противопожарна охрана.	Умее да реагира адекватно в критични ситуации в рамките на компетенциите си.
8.3.	Екологична култура.	
8.4.	Долекарска помощ.	Умее да оказва първа помощ на пострадали при авария.

IV. ОРГАНИЗАЦИЯ И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. Държавните изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация са:

- **изпит по теория на професията;**
- **изпит по практика на професията.**

2. Държавните изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация са задължителни независимо от формата на обучение.

3. До държавни изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация учениците се допускат след подаване на заявление в определените от министъра на образованието и науката срокове.

4. Държавният изпит по теория на професията е писмена разработка по изпитна тема.

5. Обучаваните по една и съща професия и специалност в едно училище полагат държавния изпит по теория върху една и съща изпитна тема.

6. Държавният изпит по практика на професията е изпълнение на индивидуално практическо задание и се провежда по график на училището.

7. Държавните изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация по теория и практика на професията се провеждат върху учебното съдържание, предвидено в учебните програми за пълния курс на обучение.

8. До държавни изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация се допускат ученици, които успешно са завършили класа, за който е предвидено полагането им.

9. До държавни изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация учениците се допускат с документ за самоличност.

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

1. Изпитните теми за държавния изпит по теория на професията са разработени в съответствие с компетенциите за достигане трета степен на професионална квалификация по професията.

2. Изпитните теми за държавния изпит по теория на професията се определят с тази изпитна програма.

3. Всяка изпитна тема е с комплексен характер и включва учебно съдържание от различни учебни предмети, както и критерии за оценяване.

4. Изпитните билети включват изпитна тема, дидактически материали (при необходимост) и критерии за оценяването. Всеки изпитен билет съдържа една изпитна тема.

5. В деня на изпита в запечатани пликосе се представят всички изпитни билети, като се изтегля един от тях за учениците, обучавани по професията, специалността. Останалите пликосе отварят за доказателство, че са представени всички изпитни теми.

6. Продължителността на изпита по теория на професията е 4 астрономически часа.

7. Не се допуска учениците да си подсказват, да преписват и да си пречат.

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

1. Държавният изпит по практика на професията се състои в изработване на изделие или извършване на определена работа в съответствие с компетенциите за достигане трета степен на професионална квалификация по професията.

2. Видът на изделието или характерът на работата се възлагат чрез индивидуално практическо задание, което ученикът изтегля в деня, определен за начало на изпита.

3. Индивидуалните практически задания се подготвят от комисия, определена със заповед на директора, като се съобразяват с конкретните условия за провеждане на изпита и се утвърждават от директора на училището.

4. Всяко индивидуално практическо задание включва и критерии за оценяване на дейностите, предвидени в него. Критериите в индивидуалните практически задания се съобразяват с единните национални критерии в изпитната програма.

5. Времето и мястото за провеждане на държавния изпит по практика на професията се определя по график, утвърден от директора на училището.

6. Държавният изпит по практика на професията е с продължителност до 3 дни по 6 астрономически часа.

7. В определеното в графика време и място за провеждане на държавния изпит по практика на професията учениците се явяват с работно облекло съобразно изискванията на професията.

V. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

Всяка изпитна тема е с комплексен характер и включва учебно съдържание от различни учебни предмети.

КОМПЛЕКСНИ ТЕМИ

Табл.№3

№ по ред	КОМПЛЕКСНА ТЕМА И ТЕМАТИЧЕН ПЛАН	ИЗПИТНИ ТЕМИ И КРИТЕРИИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ОЦЕНКАТА	МАКС. БРОЙ ТОЧКИ
1.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 1. Основни видове жанрове в изобразителното изкуство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Етапи и епохи в развитието на видовете жанрове в изобразителното изкуство. • Изявени представители, творби и паметници. 	<p><u>Изпитна тема №1</u></p> <p>Портретът като жанр в живописа</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае и описва различните видове портрет-индивидуален, семеен, групов, автопортрет. - Съпоставя разнообразието в портретния жанр чрез съществени особености - пол, възраст, професия, социално положение, мимика, поза, жест, композиция, материали, техники и изрази. - Знае и описва стиловите особености при изявени художници и техните творби. - Притежава основни познания за понятия и термини, свързани с темата. -Анализира и съпоставя портрети от различни исторически епохи. <p><u>Изпитна тема №2</u></p> <p>Релефът като жанр в скулптурата.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Познава и описва различните видове релеф. -Описва основните характеристики на жанра. -Познава автори и творби от различни епохи. -Съпоставя творби и епохи. -Използва правилни понятия свързани с темата. 	<p>10</p> <p>20</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>20</p> <p>10</p> <p>20</p> <p>5</p> <p>20</p> <p>5</p>

2.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 2.</p> <p>Материали, средства, пособия, техники, инструменти и изразни средства в изящните изобразителни изкуства.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Видове техники. • Изявени художници и творби. • Технологични етапи. • Понятия и термини. • ЗБУТ. 	<p><u>Изпитна тема №1</u></p> <p>Високо печатни графични техники.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае и описва различните високо-печатни графични техники. 10 - Знае и описва обстоятелства и факти за възникването на печатните техники; изявени художници и техните творби. 10 - Знае и описва технологичните етапи. 15 -Описва и анализира материалите, средствата, пособията и инструментите, които се използват за гравирание, отпечатване и паспартиране на отпечатъците. 15 -Дефинира понятието “иновация”, посочва значението на иновациите за развитието на изобразителното изкуство. 5 - Знае правилата за безопасна работа с различните материали, пособия и инструменти при създаване на художествена творба. 5 <p><u>Изпитна тема №2</u></p> <p>Техники в живописа и принципи на развитието им.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае видовете живописни техники. 10 -Анализира особеностите и причините за възникване и развитие на живописните техники в различните епохи. 20 - Знае и описва технологичните особености на видовете живописни техники. 15 - Знае материалите, основните пособия и инструменти, характерни за различните видове техники. 5 -Посочва значението на иновациите за развитието на живописа. 5 - Знае правилата за безопасна работа с различните материали, пособия и инструменти при създаване на художествена творба. 5 	
----	--	--	--

3.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 3.</p> <p>Етапи, принципи и средства за изграждане на композицията, структурата, пластиката и пропорциите на човешкото тяло.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Закономерности при изграждане на композицията. • Художествени средства за изграждане на композицията. • Представители, произведения и паметници от различни епохи. • ЗБУТ. 	<p><u>Изпитна тема №1</u></p> <p>Принципи и естетика на ренесансовата фигурална композиция.</p> <p>-Разграничава принципите и естетиката на ренесансовата композиция от същите в други епохи. 20</p> <p>- Знае и анализира основните закономерности при изграждане на ренесансовата композиция. 10</p> <p>- Знае и анализира художествените средства за изграждане на композиция. 5</p> <p>-Употребява правилно понятия и термини от изобразителното изкуство. 10</p> <p>-Разграничава видовете композиция според принципите и закономерностите при изграждането им. 10</p> <p>- Знае правилата за безопасна работа на работното място. 5</p> <p><u>Изпитна тема №2</u></p> <p>Развитие на фигуралната композиция през различните епохи.</p> <p>-Познава и описва видовете фигурална композиция. 5</p> <p>-Анализира принципите и средствата за изграждане на фигурална композиция. 10</p> <p>-Анализира елементите на композицията: композиционен център, групи в композицията, главна група, планове, аксесоари. 10</p> <p>-Познава и описва етапите на изграждане на композиция. 5</p> <p>- Знае основните закономерности в композицията и пропорциите в човешкото тяло. 10</p> <p>-Сравнява видовете композиции и ги съотнася към епохата, в която са се развили. 15</p> <p>- Знае правилата за безопасна работа на работното място. 5</p>	
----	---	--	--

4.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 4.</p> <p>Етапи и принципи за създаване на художествен образ и художествени произведения в изобразителните изкуства.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Етапи в създаването на художествено произведение. • Етапи в изграждането на художествен образ. • Видове композиции. • Пространствено изграждане на композицията. • Правила за безопасна работа. • Иновации. 	<p><u>Изпитна тема №1</u></p> <p>Етапи при създаването на художествено произведение в живописата. Видове композиции.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае етапите в изграждането на художественото произведение. -Описва изискванията за всеки етап. -Анализира видовете композиции и елементите им. - Знае и използва различните техники и материали, необходими за всеки етап. - Знае и прилага термини и понятия в изобразителните изкуства. - Знае изразните средства на живописата. - Знае изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. - Знае и предлага вариант за иновация при създаването на художествено произведение. <p><u>Изпитна тема №2</u></p> <p>Основни различия между етюдната рисунка и художествения образ. Принципи на деформация.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае и анализира елементите за изграждане на художествен образ: специфични детайли, особености, художествена измислица и интерпретация. - Знае качествата на художествения образ: обобщеност, вярност, индивидуалност на изображението. - Знае и спазва етапите в изграждането на етюдната рисунка и характеристиките на етюда. -Описва основните принципи на деформация и анатомичните особености на човешкото тяло и глава. - Познава изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. -Знае и предлага вариант за иновация при създаването на художествено произведение. 	<p>5</p> <p>5</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>10</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>15</p> <p>10</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>5</p> <p>5</p>
----	--	--	--

5.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 5. Жанрове в изобразителното изкуство. Предпоставки за тяхното възникване и развитие през различните епохи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Видове жанрове в изобразителното изкуство. • Причини и предпоставки за възникване на отделните жанрове в изобразителното изкуство. • Правила за безопасна работа. • Иновации при видовете жанрове. 	<p><u>Изпитна тема №1</u></p> <p>Натюрмортът като жанр в живописата-обособяване и развитие.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Познава натюрморта като жанр в живописата. 5 -Познава и анализира композиционните принципи при изграждане на натюрморта. 15 -Познава етапите в изграждането на натюрморта. 10 -Анализира обществено-историческите предпоставки за възникването на натюрморта като самостоятелен жанр. 10 -Познава автори и творби- представители на жанра от различни епохи, стилове и течения. 5 -Познава изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. 5 -Предлага вариант за иновация при изграждането на натюрморт. 5 <p><u>Изпитна тема №2</u></p> <p>Обособяване и развитие на пейзажа като самостоятелен жанр в изобразителното изкуство.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Обяснява основните видове пейзаж. 10 -Познава и анализира характерните особености на жанра. 10 -Познава и описва изявените представители на жанра и творбите им. 15 -Познава и описва стиловете в жанра и развитието им, като използва правилно понятия и термини. 15 -Описва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. 5 - Предлага вариант за иновации при пейзажа. 5 	
----	---	---	--

6.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 6.</p> <p>Видове изящни изкуства. Изразни средства, понятия и термини.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Определения за видовете изобразителни изкуства. • Характеристика на изразните средства при различните видове изобразителни изкуства. • Специфични термини и понятия, използвани при характеристиката на произведения на изобразителните изкуства. • Умения за работа в екип. • ЗБУТ. 	<p><u>Изпитна тема №1</u></p> <p>Живописата като изящно изкуство. Изразни средства, понятия и термини.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дава определение за живописата като изобразително изкуство. 10 - Знае основните изразни средства на живописата: линия, петно, фактура. 10 - Знае жанровете в живописата. 10 - Знае и може да различава кавалетната и монументалната живопис. 5 - Знае и си служи с термините: цвят, тон, гама, хармония, колорит, контраст. 5 - Знае и описва основните живописни техники и характерните им особености: акварел, темпера, масло. 10 - Характеризира работата в екип, познава изискванията за организация на работата в екип. 5 - Знае правилата и инструкциите за безопасна работа на работното място. 5 <p><u>Изпитна тема №2</u></p> <p>Графиката като изобразително изкуство. Изразни средства, понятия и термини.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае определение за графиката като изобразително изкуство. 10 - Знае и описва основните изразни средства на графиката като изобразително изкуство. 10 - Анализира жанровете в графиката. 10 - Знае и може да различава рисунката от тиражираната графика. 5 - Знае и си служи с термините: контраст, светлина, полутон, сянка, рефлекс, баланс и др. 5 - Знае основните графични техники: линогравюра, суха игла, офорт, акватинта и др. 10 - Знае работата в екип. 5 - Знае правилата и инструкциите за безопасна работа на работното място. 5 	
----	--	--	--

7.	<p>Комплексна тема 7. Принципи на изграждане на художествен образ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Съдържание и форма. • Изразни средства. • Стилкови особености. • Работа в екип. • Здравословни и безопасни условия на труд. • Организационна форма на бизнеса. 	<p><u>Изпитна тема №1</u> Принципи за изграждане на художествен образ в Импресионизма.</p> <p>-Знае стиловите особености на импресионизма. 10</p> <p>- Знае представители и творбите им. 10</p> <p>- Знае качествата на художествения образ. 10</p> <p>- Знае и описва елементите за изграждане на художествения образ. 5</p> <p>-Сравнява художествения образ в Импресионизма с други стилове и течения. 10</p> <p>- Знае подходящи за художествените произведения термини и понятия. 5</p> <p>-Описва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. 5</p> <p>-Изброява субектите на стопанска дейност и описва основните им характеристики, посочва критериите за избор на конкретна правна форма на организация на бизнеса. 5</p> <p><u>Изпитна тема №2</u> Развитие на художествения образ на жената в различните епохи и стилове в изобразителните изкуства.</p> <p>- Знае и сравнява характерните особености на женския образ от различните епохи и стилове. 10</p> <p>- Знае и описва паметници на изобразителни изкуства. 5</p> <p>-Анализира принципите на създаване на художествени образи и основните елементи. 15</p> <p>- Знае историческите и нравствените особености на различните епохи, сравнява ги и прави изводи за влиянието им върху естетиката на художествените произведения: употребява подходящи термини и понятия. 15</p> <p>-Познава изискванията за здравословни и безопасни условия на труд . 5</p> <p>-Изброява субектите на стопанска дейност и описва основните им характеристики, посочва критериите за избор на конкретна правна форма на организация на бизнеса. 5</p>	
----	--	---	--

8.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 8. Епохи, направления, течения и стилове в изобразителното изкуство.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Исторически и естетически етапи при възникване и обособяване на епохи, стилове, направления и течения. • Художествени центрове и школи • Взаимодействие на епохите, стиловете и теченията в изобразителното изкуство. • Управление на човешките ресурси. • Здравословни и безопасни условия на труд. 	<p><u>Изпитна тема №1</u> Антично изкуство - изкуството на Древна Гърция. -Знае и описва етапите в развитието на древногръцкото изкуство. - Знае и описва художествените центрове и школи в Древна Гърция. -Сравнява изявени представители, творби и паметници в областта на архитектурата, скулптурата и живописа. -Анализира и съпоставя достиженията на древногръцката цивилизация и нейното разпространение и влияние върху другите народи от античността. - Познава изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. -Знае критериите за оценка и подбор на кадри.</p> <p><u>Изпитна тема №2</u> Изкуството на Ренесанса. -Познава и описва историческите и естетическите предпоставки за възникване на Ренесанса. -Познава и анализира художествените центрове и школи през Ренесанса. -Познава и описва изявените представители, творби и паметници в областта на архитектурата, скулптурата и живописа. -Съпоставя достиженията на различните школи и автори. - Познава изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. -Знае критериите за оценка и подбор на кадри.</p>	<p>10</p> <p>10</p> <p>20</p> <p>10</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>15</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>10</p> <p>5</p> <p>5</p>
----	---	--	---

9.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 9. Видове композиции в ИИ и развитието им през различните епохи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Композиция в живописата. • Композиция в скулптурата. • Композиция в графиката. • Развитие и характерни особености през различните епохи. • Изисквания за безопасни условия на труд. • Организация за работа в екип. 	<p><u>Изпитна тема №1</u> Фигурална композиция в живописата-италиански Ренесанс- Рафаело, Леонардо да Винчи, Микеланджело.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае основните видове композиции. 15 -Знае значението на светлинния и цветовия композиционен център. 10 -Разбира значението на централната фигура или група в композицията . 5 -Разбира значението на плановете и пространството в композицията. 5 - Знае и анализира видовете композиция в Италианския ренесанс, представители и произведенията им. 10 -Анализира значението на баланса и ритъма в композицията. 5 - Знае изискванията за безопасна работа. 5 - Знае условията за работа в екип. 5 <p><u>Изпитна тема №2</u> Фигурална композиция в скулптурата. Италиански ренесанс и барок- Микеланджело Буонароти и Лоренцо Бернини.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае специфичните особености на скулптурната композиция. 10 - Знае и описва основните материали за реализиране на скулптурната композиция. 10 -Анализира етапите при изграждане на скулптурната композиция. 10 - Знае основните видове скулптурни композиции и дава примери от историята на изкуството. 10 - Знае и съпоставя скулптурните творби на Италианския ренесанс и барок. 10 - Знае изискванията за безопасна работа при оцветяване. 5 - Знае критериите за оценка и подбор на кадри за работа в екип. 5 	
----	---	--	--

10.	<p>КОМПЛЕКСНА ТЕМА 10. Структура, пластика и пропорции на човешкото тяло. Развитие на идеала за човешка красота от древността до съвременното изкуство.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Костна система на човешкото тяло. • Мускулна система на човешкото тяло. • Пластика на човешкото тяло. • Пропорции на човешкото тяло. • Идеалът за човешка красота през различните епохи. 	<p><u>Изпитна тема №1</u> Човешка глава. Костна и мускулна система. Пластика. Пропорции. Изобразяване на човешката глава в епохата на античността /Древна Гърция и Рим/ - особености. -Знае костите на черепа- лицев и мозъчен дял. -Описва мускулната система на главата /мимически и двигателни мускули/. -Описва пластиката на човешката глава и проявлението на костната и мускулната система във външната форма. - Знае опорните точки при конструирането на човешката глава. -Описва пропорциите на човешката глава. - Знае канона при изобразяване на човешка глава в древногръцкото изкуство. -Познава изобразяването на човешката глава в изкуството на Рим- портрет.</p> <p><u>Изпитна тема №2</u> Човешкото тяло. Пропорции - възрастови и полови особености, основни обеми и опорни точки при конструирането на фигурата. Идеалът за красота на човешката фигура в епохата на Ренесанса. -Описва и анализира пропорциите на човешкото тяло. -Анализира типичните особености и различия при изобразяване на мъжко и женско тяло. - Знае възрастовите особености при изобразяване на дете, млад и стар човек. - Знае и описва основните обеми и опорни точки при конструиране на фигурата- гръден кош, раменен пояс, таз, крайници. -Познава мускулите на предната част на торса и външната им изява в натурата. -Познава идеала за човешко тяло в творбите на изтъкнати представители на Ренесанса в Италия /Леонардо, Микеланджело, Рафаело, Тициан и др./.</p>	<p>10</p> <p>5</p> <p>20</p> <p>10</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>15</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>20</p> <p>10</p> <p>5</p>
-----	---	--	--

ЛИТЕРАТУРА

Димчев, В., Рисуване и изобразително изкуство, ДИ Народна просвета, София, 1980 г.

Димчев, В., Изобразително изкуство. Методика.- Просвета, София, 1993 г.

Станев, А., Рисуването за средните художествени училища, София, 1991 г.

Бамес, Г., Пластична анатомия, София, 1999 г.

VI. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

Държавният изпит по практика на професията се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация. Индивидуалните практически задания се разработват от комисия, назначена със заповед на директора и се утвърждават от него.

В деня на изпита всеки ученик изтегля индивидуално практическо задание, включващо конкретна задача за изпълнение и критерии за оценяването ѝ .

Критериите за оценяване на всяко индивидуално практическо задание се разработват с помощта на единни национални критерии, заложи в изпитната програма.

НАЦИОНАЛНИ КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИНДИВИДУАЛНИТЕ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАНИЯ

	К р и т е р и и	П о к а з а т е л и	Брой точки
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	<ul style="list-style-type: none"> • Спазва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд. • Поддържа ред и чистота на работното място. • Не замърсява околната среда.	Да/не
2.	Изработване на техническа документация /пластичен проект /. <ul style="list-style-type: none"> • Композирание и мащабиране на проекта. • Правилно конструиране на обемно-пространствената структура. • Вярно анатомично изграждане на формата.	<ul style="list-style-type: none"> • Адекватно използване на изобразителните техники с цел яснота на проекта без занижаване на художественото ниво. • Подбор и използване на материалите според нужните качества. • Спазване последователност на дейностите ,предвидени в плана.	20
3.	Изработване на художествено произведение, детайл.	<ul style="list-style-type: none"> • Разчитане на проектната документация. • Организиране на трудовите дейности при спазване етапите на изпълнение	

		на заданието.	
3.1.	Ефективна организация на работното място.	<ul style="list-style-type: none"> • Подреденост на инструменти и материали, осигуряваща удобство и точно спазване на технологията. • Целесъобразна употреба на материалите. • Работа с равномерен темп за определено време. 	3
3.2.	Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията.	<ul style="list-style-type: none"> • Обяснява работата си при спазване на йерархична подчиненост от други лица. • Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с изпитното задание (материали, инструменти, лични предпазни средства). 	3
3.3.	Правилен подбор на материали, инструменти и електротехнически изделия, съобразено с конкретното задание.	<ul style="list-style-type: none"> • Преценява типа и вида на необходимите материали, изделия и инструменти, необходими според изпитното задание. • Правилен подбор по количествени и качествени показатели 	10
3.4.	Спазване на технологичната последователност на операциите според изпитното задание.	<ul style="list-style-type: none"> • Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите. • Спазва технологичната последователност в процеса на работата. 	5
3.5.	Качество на изпълнението на изпитното задание.	<ul style="list-style-type: none"> • Съответствие на всяка завършена операция с изискванията на съответната технология. • Съответствие на крайното изделие със зададените му технически параметри. • Изпълнение на задачата в поставения срок. 	10
3.6.	Самоконтрол и самопроверка на изпълнението на изпитното задание.	<ul style="list-style-type: none"> • Операционен контрол – при избора на материали, изделия и инструмент, и изпълнение на конкретни дейности. • Контрол на техническите показатели – текущ и на готовото изделие. • Оценка на резултатите, вземане на решение и отстраняване на грешки. • Оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание. 	4
4.	Защита на изработената документация и изработеното изделие или детайл	<ul style="list-style-type: none"> • Оптимална яснота на защитата. • Самооценка. • Новаторство. 	5
		О Б Щ О	60

Първият критерий няма количествено изражение, а качествено. Ако ученик получи “НЕ” в който и да е момент от изпита по този

критерий, изпита се прекратява и на ученика се поставя оценка слаб (2).

ПРИМЕРНИ ТЕМИ ЗА ИНДИВИДУАЛНИ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАНИЯ

Училището разработва практическите задания, които примерно имат следното съдържание:

Тема №1. Изпълнение на портретна задача – глава по натура.

Съдържание на дейностите, които трябва да извърши:

- подрежда инструментите, пособията и материалите на работното си място;
- композира и мащабира основните обеми / глава, врат и раменен пояс/;
- намира локалните цветове и тонални съотношения на обемите в пространството в определени цветови гами и хармония;
- конструира анатомично и перспективно вярно основните обеми в пространството, като постига характер на модела;
- моделира осветените повърхнини, собствените и хвърлените сенки, така че да се изяви обемът на формите, да се постигне прилика, дълбочина и живост на изображението, материалност;
- постига психолого- мимичен анализ чрез характеристика на общия телесен тонус;
- формат на рисувателното платно- 46/55см.;
- материали- темпера, маслена боя, акрил - по избор;
- подрежда работното си място за презентация на практическото задание.

Тема №2. Изпълнение на портретна задача –облечена фигура по натура.

Съдържание на дейностите, които трябва да извърши:

- подрежда инструментите, пособията и материалите на работното си място;
- композира и мащабира основните обеми / глава, врат, торс и крайници/;
- намира локалните цветове и тонални съотношения на обемите в пространството в определени цветови гами и хармония;
- конструира анатомично и перспективно вярно основните обеми в пространството, като постига характер на модела;
- моделира осветените повърхнини, собствените и хвърлените сенки, така че да се изяви обемът на формите, да се постигне прилика, дълбочина и живост на изображението, материалност;
- постига психолого - мимичен анализ чрез характеристика на общия телесен тонус;
- формат на рисувателното платно- 60/80см.;
- материали- темпера, маслена боя, акрил - по избор;
- подрежда работното си място за презентация на практическото задание.

VII. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. Системата за оценяване на държавните изпити за придобиване на професионална квалификация е точкова. Максималният брой точки за оценяване на всяка изпитна тема и на всяко индивидуално практическо задание е по 60 точки/.Оценяването на всяка изпитна тема се извършва по критериите към нея, определени в изпитната програма.
2. Оценяването на всяко индивидуално практическо задание се извършва по критериите, изписани в него, които са разработени на базата на националните критерии, определени в изпитната програма.
3. Всеки член на съответните изпитни комисии, включително председателите, преглеждат и оценяват разработените изпитни теми, преглеждат и оценяват индивидуалните практически задания и изслушват защитите им(ако това е предвидено в изпитната програма) и вписват определения от тях брой точки в съответния индивидуален протокол.
4. Реалният брой точки от държавните изпити по теория и практика на професията се изчислява като средноаритметичен с точност до 0,01 от точките на всички членове на съответните изпитни комисии.
5. На всяка изпитна тема се поставя рецензия и реалния брой точки, с които тя е оценена под които се подписват всички членове на комисията.
6. В индивидуалните практически задания се изписва реалният брой точки, под които се подписват всички членове на комисията.
7. Цифровата оценка с точност до 0,01 от държавните изпити по теория и практика на професията се изчислява по формулата:
ЦИФРОВА ОЦЕНКА = 0,1 X РЕАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ
8. Цифровите оценки се вписват в протоколите за резултатите от държавния изпит по теория на професията и от държавния изпит по практика на професията.
9. Цифровите оценки се обявяват най-късно до пет дни след приключване на изпитите.

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ПЛАСТИЧНИ ИЗКУСТВА

„АКАД. ДЕЧКО УЗУНОВ”, гр. КАЗАНЛЪК

Петя Минекова, Петър Панев, Илиян Желев – учители.